

JU Zavod za bolesti ovisnosti
Kantona Sarajevo

Nahorevska 173, Sarajevo; tel: 033 257 750; fax: 033 257 751; e-mail: zalcnarc@bih.net.ba; www.zalcnarc.net

PROCEDURA UZORKOVANJA, POSTUPANJA I TRANSPORTA HUMANIH MATERIJALA ZA LABORATORIJSKU DIJAGNOSTIKU

Poglavlje: 1. SESTRINSKA ORGANIZACIONA JEDINICA 2. ORGANIZACIONA JEDINICA TRANSPORTA I PREVOZA	Datum usvajanja: 06.05.2022
Standard: 1.14.15;1.14.16;7.4.17;7.4.18;7.4.19	Važi do: 06.05.2025
Broj protokola: 0202 - 861/22	Oznaka standarda: C
Broj stranica: 6	
<small>Zakon o sistemu poboljšanja kvaliteta, sigurnosti i o akreditaciji u zdravstvu, „SN FBiH“ 59/05, 52/11, 6/17; Zakon o sestrištvu i primaljstvu, „SN FBiH“ 43/13; Zakon o zdravstvenoj zaštiti, „SN FBiH“ 46/10</small>	

1. Opća izjava o politici

Uzimanje uzorka krvi, urina, brisa grla i nosa je postupak koju medicinska sestra tehničar na ispravan način pristupa procesu usimanja, rukovanja i transporta humanog materijala što ima za cilj dobivanje relevantnih rezultata laboratorijske dijagnostike.

Cilj ove procedure je standardizovati postupak uzimanja humanih materijala i siguran transport do laboratorije.

2. Područje primjene

Ova procedura se primjenjuje u svim organizacionim jedinicama Zavoda (u Ambulanti na nivou Zavoda, Odjeljenju za liječenje Narkomanije, Odjeljenju za liječenje Alkoholizma).

3. Distribucija i nadzor

Za distribuciju su zaduženi šefovi odjeljenja i Glavna sestra Zavoda. Procedura je postavljena na vidno mjesto, dostupna svim radnicima Zavoda.

Glavna sestra Zavoda i glavne sestre Odjeljenja vrše nadzor za primjenom ove procedure.

4. Opis postupka/ procedure

U ovoj proceduri su opisani koraci za uzimanje uzorka venske krvi, uzorka urina i brisa grla i nosa.

UZIMANJE UZORAKA KRVI

Uzimanje uzorka krvi izvodi se na osnovu ispravne pisane uputnice i naloga ljekara na kojem je naznačeno za koju pretragu se uzima uzorak.

Priprema prostora

Prostorija u kojoj se uzima uzorak krvi treba biti osvijetljena, prozračena i ugodne temperature prilagođena stanju pacijenta.

Priprema materijala

- Standardizirane vakum epruvete za uzimanje venske krvi
- Stalak za epruvete
- Adekvatne sterilne igle
- Esmarhova poveska

- Dezinfekciono sredstvo
- Tupferi vate
- Leukoplast
- Rukavice za jednokratnu upotrebu
- Kontejner za oštri otpad
- Ručnik ili zaštitna folija
- Transportna torba sa gelom

Priprema pacijenta

- Identificirati pacijenta
- Provjeriti da li je pacijent proveo pripremu po uputama ljekara. Ukoliko pacijent nije postupio po uputama ljekara, obavijestiti ljekara i postupiti po njegovim uputama.
- Pacijentu objasniti postupak, dozvoliti pitanja, poštujući ličnost pacijenta, uključujući poštovanje njegove privatnosti svjetonazora te moralnih i vjerskih uvjerenja
- Smjestiti ga u odgovarajući položaj da bi pristup mjestu aplikacije igle bio što pogodniji
- Osloboditi od odjeće mjesto uzimanja uzorka krvi

Izvođenje postupka

- Provjeriti slaže li se krvna pretraga na uputnici sa podacima na epruveti
- Staviti stalak za epruvete na dohvata ruke
- Na predviđeno mjesto na epruveti upisati ime i prezime pacijenta, datum i godinu rođenja i vrijeme vađenja krvi ili zalijepiti bar kod
- Navući rukavice
- Postaviti povesku (po mogućnosti ne direktno na kožu)
- Zamoliti pacijenta da stisne šaku
- Palpacijom odrediti mjesto uboda
- Dezinficirati mjesto uboda
- Aplikirati iglu u venu pod odgovarajućim uglom
- Spojiti epruvetu sa iglom
- Kada krv počne teći u epruvetu otpustiti povesku i zamoliti pacijenta da otvori šaku
- Izvaditi potrebnu količinu krvi (krv sama prestane teći kad je uzeta potrebna količina)
- Promijeniti epruvetu ne vadeći iglu (ukoliko se koriste različite epruvete za krvne pretrage)
- Kad je završen vađenje krvi i odvajanja posljednje epruvete staviti tupfer vate na mjesto uboda
- Brzim pokretom izvući iglu iz vene a drugom rukom vatom pritisnuti mjesto uboda, ukoliko je potrebno fiksirati leukoplastom
- Zamoliti pacijenta da pritisne vatu ne savijajući ruku narednih pet minuta
- Iglu odložiti u kontejner za oštri otpad
- Epruvete koje imaju antikoagulans lagano okretati 4-10 puta prije stavljanja na stalak
- Staviti stalak u torbu za transport uzoraka i najduže dva sata od vađenja krvi dostaviti u nadležni laboratorij

Mjere opreza

- Povesku ne držati na ruci pacijenta duže od jedne minute
- Ukoliko uzimamo uzorke krvi za lipide povesku držati manje od minute, za određivanje kalcija, magnezija i željeza ne koristiti povesku
- Redoslijed vađenja krvnih pretraga određen je bojom čepa na epruveti
- Redoslijed uzimanja krvnih pretraga neovisno o boji čepa na epruveti (plazma za koagulaciju, za sedimentaciju, serum za biokemijske analize, za hematologiju, za glukozu)
- Uputnice ne transportirati zajedno sa izvađenom krvi
- Epruvete poslije uzimanja krvi lagano okretati, nikada ih tresti
- Ne uzimati krv sa mjesta koja imaju ožiljke, hematome, rane i slične promjene
- Ako uzimanje krvi ne uspije ponoviti postupak uzimanja iz druge ruke

- Ne vaditi krv iz ruke na kojoj teče infuzija
- Uvijek ukloniti posljednju epruvetu prije vađenja igle iz vene
- Epruvete bez antikoagulanasa ne okretati niti tresti
- Poslije vađenja staviti ih uspravno u stalak
- Uzorak krvi se prenosi u uspravnom položaju u zatvorenim sistemima
- Transport uzoraka radi isključivo sestra / tehničar koja je uzela krv (nikad treća osoba)
- Prilikom transporta izbjegavati mehaničke utjecaje

PROCEDURA UZIMANJA BRISA IZ NOSA I GRILA

Uzimanje brisa iz nosa i grla se izvodi na osnovu pisane uputnice i naloga ljekara.

Priprema materijala za uzimanje brisa nosa

- Rukavice za jednokratnu upotrebu
- Maska
- Sterilan štapić za brisa iz nosa i grla (2 kom)

Priprema pacijenta

- Identificirati pacijenta
- Objasniti pacijentu svrhu, postupak i saradnju koja se očekuje prilikom uzimanja brisa iz nosa i grla
- Upozoriti pacijenta na neugodnost prilikom uzimanja brisa iz nosa i grla (nadražajno kašanje ili kihanje)
- Postaviti pacijenta u odgovarajući položaj, po mogućnosti sjedeći sa glavom ravno postavljenom i usmjerenom prema izvoru svjetlosti

Postupak uzimanja brisa iz nosa

- Oprati i posušiti ruke, navući rukavice i staviti masku
- Otvoriti epruvetu, izvući sterilni štapić
- Palcem nedominantne ruke lagano podignuti vrh nosa, provjeriti prohodnost nosnica a glavu postaviti ravno, da se nosni hodnik izravna
- Štapićem ući u nosnicu, ne dirajući kožu, do dubine od oko 1 do 2 cm, najprije u jednu pa u drugu nosnicu i lagano rotirati 10 do 15 sekundi kako bi se upio sekret iz prednjih nosnih hodnika
- Pažljivo štapić uvući u epruvetu i zatim je zatvoriti
- Na epruvetu napisati: ime i prezime pacijenta, vrstu uzorka, datum i sat kada je uzorak
- Uzorak sa uputnicom dostaviti u mikrobiološki laboratorij u roku do dva sata

Postupak uzimanja brisa iz grla

- Oprati i posušiti ruke, navući rukavice i staviti masku
- Otvoriti epruvetu, izvući savitljivi sterilni štapić
- Zamoliti pacijenta da zabaci glavu unazad i otvori usta
- Ako su vidljive promjene na grlu (crvenilo, gnoj, otok, lezije...) lagano štapićem rotirati odabrano mjesto
- ako nema vidljivig promjena, štapićem rotirati što dublje u šupljini grla
- Pažljivo štapić uvući u epruvetu i zatim je zatvoriti
- Na epruvetu napisati: ime i prezime pacijenta, vrstu uzorka, datum i sat kada je uzorak
- Uzorak sa uputnicom dostaviti u mikrobiološki laboratorij u roku do dva sata

Procedura uzorkovanja i transporta urina na analize

Uzimanje uzoraka urina izvodi se na osnovu pisanog naloga nadležnog ljekara i popunjene uputnice na kojoj je naznačeno za koju dijagnostičku pretragu se uzima urin. Uzorak urina se može uzimati u različito vrijeme što zavisi od stanja pacijenta. Po redovnoj proceduri uzima se

prvi jutarnji urin. Medicinska sestra-tehničar prije uzimanja uzorka pere ruke, sebi postavlja masku i navlači rukavice

Priprema materijala

- Odgovarajuća uputnica
- Kolica ili tacna
- Vodonepropusna transportna torba
- Sterilne i nesterilne rukavice
- Sterilni tuferi
- Gaze
- Maska za lice
- Kompresa ili papirni ubrus (celštof)
- Posuda za medicinski otpad
- Bubrežnjak
- Šprice različitih veličina (2 ml, 5 ml, 10 ml)
- Sterilne igle
- Dezinfekciono sredstvo
- Sterilna posuda za urin
- Sterilne epruvete za urin
- Sterilni kateteri različitih veličina
- Urinarna vrećica
- Labor
- Bokal sa vodom
- Paravan
- Noćna posuda (lopata)
- Posuda za mokrenje sa poklopcem (guska)
- Vinjete za obilježavanje

Priprema bolesnika

- Identificirati bolesnika
- Saopštiti bolesniku da je potreban uzorak urina za analize
- Objasniti proceduru
- Obezbijediti privatnost

Uzimanje uzorka urina za opšti pregled kod pokretnog bolesnika

- Obilježenu bočicu sa imenom i prezimenom, datumom i vremenom uzimanja uzorka dati bolesniku
- Prije uzimanja uzorka objasniti način uzimanja urina, prvi mlaz mokriti u šolju, a drugi u bočicu. Čuvati rubove poklopca i bočice od kontaminacije.
- Od bolesnika preuzeti bočicu sa urinom, staviti u vodonepropusnu transportnu torbu
- Uzorak urina dostaviti u laboratorij najkasnije dva sata nakon uzimanja

UZIMANJE URINA KOD BOLESNIKA ČIJE ZDRAVSTVENO STANJE NE DOZVOLJAVA SAMOSTALNO UZIMANJE URINA

- Obezbijediti privatnost bolesniku
- Uraditi toaletu urogenitalnih organa čistom vodom i sapunom
- Ispod bolesnika postaviti čistu lopatu ili gusku i reći bolesniku da može započeti sa mokrenjem
- Nakon što je isteklo nekoliko mililitara urina, bez zaustavljanja mokrenja medicinska sestra-tehničar prinosi bočicu za urin i uzima 10-20 ml urina
- Bolesnik nastavlja mokrenje do pražnjenja bešike
- Zatvoriti bočicu sa urinom vodeći računa da se ne kontaminira unutrašnja strana bočice i poklopca

- Posušiti bolesnika i izvući lopatu ili gusku ispod njega, te ga udobno smjestiti
- Bočicu sa uzorkom urina staviti u vodonepropusnu transportnu torbu i dostaviti u laboratorij najkasnije dva sata nakon uzimanja

Postupak uzimanja urina iz katetera

- Bočicu ili epruvetu obilježiti imenom, prezimenom, datumom rođenja i datumom uzimanja uzorka, te naznačiti da je urin uzet iz katetera
- Klemovati urinarni kateter u trajanju od maksimalno 10-15 minuta
- Dezinficirati mjesto iz kojeg se uzima uzorak urina
- Uzeti sterilnu špricu i staviti iglu
- Uvesti iglu pod uglom od 45 stepeni
- Aspirirati 10 ml urina
- Otvoriti bočicu za urin i poklopac okrenuti unutrašnjom stranom prema gore ne dodirujući prstima njihovu unutrašnjost
- Ubrizgati urin u bočicu ili epruvetu
- Odložiti špricu u infektivni otpad, a iglu u kontejner za oštri otpad
- Zatvoriti bočicu ili epruvetu
- Skinuti peam
- Staviti bočicu ili epruvetu u uspravnom položaju u vodonepropusnu transportnu torbu
- Uzorak urina dostaviti u laboratorij najkasnije u roku od dva sata nakon uzorkovanja

Uzimanje uzorka urina kod djece dojenačke dobi i onih koji nisu uspostavili kontrolu mokrenja

- Oprati urogenitalnu regiju čistom vodom i neutralnim sapunom bez stavljanja kreme
- Područje posušiti papirnim ubrusom
- Urin se uzima u posebnu sterilnu vrećicu koja se postavi prema uputstvu proizvođača
- Neophodno je često provjeravati da li je bolesnik mokrio kako bi se uzorak što kraće zadržavao u vrećici i kako se ne bi tijekom predugo zagrijavao (maksimalno 20 minuta)
- Ukoliko bolesnik nije mokrio u okviru od 20 minuta potrebno je postaviti novu vrećicu
- Nakon mokrenja skinuti vrećicu, te oprati i posušiti bolesnika
- Uzorak urina iz vrećice presuti u označenu bočicu ili epruvetu, te dostaviti najduže u periodu od dva sata

Skupljanje dvadesetčetverosatnog urina – diureza

Diureza je naziv koji označava količinu urina za 24 sata. Normalna vrijednost diureze iznosi 1500-2000 ml. Oligurija je naziv za diurezu manju od 500 ml. Poliurija je naziv za diurezu veću od 2500 ml. Potpuni prestanak lučenja mokraće naziva se anurija.

Može se pratiti količina urina koja se izlučuje tokom jednog sata ili dnevna količina urina koja se izlučuje u toku 24 sata.

- U slučaju prikupljanja satne diureze urin se prvobitno u „rezervoar“ i tek poslije evidencije se prebacuje u vrećicu
- Prvobitno se informiše bolesnik o metodi skupljanja urina; to se odnosi na one bolesnike koji nemaju plasiran trajni kateter
- Sakupljanje urina unutar 24 sata najčešće započinje u jutarnjim satima nakon što se izmokri prvi jutarnji urin koji se baca, a zatim mokri u posudu (gusku s poklopcem) tokom dana i noći zaključno sa prvim jutarnjim urinom narednog dana
- Namjenske posude za skupljanje urina moraju se obilježiti imenom i prezimenom bolesnika, datumom rođenja, datumom i vremenom sakupljanja
- Urin se čuva na određenom mjestu (toalet ili blateks)
- Nakon što se izmjeri ukupna količina sakupljenog urina, od te količine se izdvoji uzorak za analizu u bočicu (urin prehodno mora biti promućkan)
- Uzorak urina staviti u vodonepropusnu transportnu torbu, te ga odnijeti u laboratorij najkasnije u

- Uzorak urina staviti u vodonepropusnu transportnu torbu, te ga odnijeti u laboratorij najkasnije u roku od dva sata nakon uzorkovanja

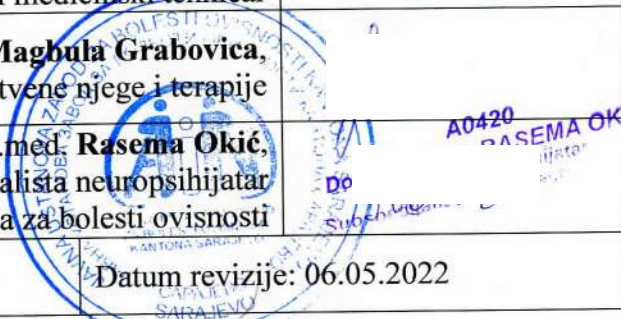
Mjere opreza

- Utvrditi da li se prekinulo klemovanje urinarnog katetera i uspostavilo spontano isticanje u urinarnu vrećicu.
- Urin nikada ne uzimati iz urinarne vrećice
- Ne preporučuje se uzimanje uzorka urina kod žena za vrijeme i neposredno nakon menstrualnog ciklusa
- Prije uzimanja uzorka urina za specifične analize provjeriti da li bolesnik uzima lijekove koji utječu na rezultate laboratorijske analize
- Kod pokretnog bolesnika provjeriti da li je u stanju da prije uzimanja uzorka urina uradi toaletu anogenitalne regije; ako nije, pomoći mu pri tom postupku
- Dvadesetčetverosatni urin – diureza skuplja se u tamnim bocama i mora se držati na tamnom mjestu
- Postupak uzorkovanja urina provoditi po principu asepse i antiseptice
- Uputnice za laboratorij i uzorci urina ne smiju se transportovati u istoj posudi (torbi)
- Kod uzorkovanja urina uzimati srednji mlaz
- Ako je rađena urinokultura, zapisati na uputnici cjelokupnu antibiotsku terapiju

Evidencija

Medicinska sestra-tehničar u sestrinsku dokumentaciju evidentira uzorkovanje humanog materijala, opšte podatke o pacijentu, tražene pretrage, datum i vrijeme uzorkovanja materijala i datum i vrijeme kada je materijal predat u laboratoriju.

5. Revizija ove procedure se vrši svake tri godine, po potrebi i ranije.

Izradio/li:	Ime i prezime / radna grupa	Verifikacija (potpis)
	Magbula Grabovica, magistar zdravstvene njege i terapije Ismir Smajić, diplomirani medicinski tehničar	
Saglasnost Koordinatora kvaliteta	Magbula Grabovica, magistar zdravstvene njege i terapije	
Odobrenje Direktorica Zavoda	Doc.dr sci.med. Rasema Okić, prim. specijalista neuropsihijatar subspecijalista za bolesti ovisnosti	
Broj revizije: 31.10.2016;31.10.2019;		Datum revizije: 06.05.2022